

Psalm 3:6 – is dat ‘neerliggen’ in het verleden, het heden of de toekomst?

Uit Psalm 3:6 blijkt het grote vertrouwen van David ondanks de verdrukking rondom; dat vertrouwen was geworteld in zijn band met God. Vers 6 en 7 (in sommige vertalingen 5 en 6) is in de TLVG-vertaling als volgt weergegeven.

Ik, intussen, was rustig gaan slapen
en stond als gewoonlijk weer op,
Jehovah is mijn toeverlaat.
Ik heb geen vrees voor het myriadenvolk
dat, om mij heen hier, tegen mij gelegerd staat.

Het eerste gedeelte wordt op verschillende manieren weergegeven.

- Statenvertaling:** Ik lag neder en sliep; ik ontwaakte,
want de HEERE ondersteunde mij.
- Herziene Statenvertaling:** Ik lag neer en sliep; ik ontwaakte,
want de HEERE ondersteunde mij.
- NBG:** Ik legde mij neder en sliep; ik ontwaakte,
want de HERE schraagt mij.
- NW (:5):** Wat mij betreft, ik wil mij neerleggen opdat ik moge
slapen; Ik zal stellig wakker worden,
want Jehovah zelf blijft mij steunen.
- Herziene NW (:5) (2017)** Ik ga liggen en ik slaap.
In veiligheid word ik weer wakker,
want Jehovah blijft mij steunen.
- Soncino– The Psalms:** I lay me down and I sleep; I awake,
For the LORD sustaineth me.
- A.C. Feuer - Tehillim:** I lay down and slept; yet I awoke,
For HASHEM supports me.
- Buber/Rosenzweig – Preisungen:** Ich, hinlegte ich mich und entschlief, - ich erwachte,
Denn ER hat mich gehalten.
- Gerhardt/van der Zeyde:** Neerleggen mag ik mij, slapen, weer ontwaken
– de Heer is mijn rust –
- Willibrordvertaling (1996):** Ik leg mij te slapen en ontwaak, ik word wakker:
de HEER is mijn steun.
- Naardense Bijbel:** Ik ben gaan liggen, sliep ín en ontwaakte:
want de Ene ondersteunt mij.
- NBV:** Ik ga liggen, val in slaap en word wakker
– de HEER beschermt mij.
- NIV (:5):** I lie down and sleep; I wake again,
because the LORD sustains me.
- TLVG:** Ik, intussen, was rustig gaan slapen
en stond als gewoonlijk weer op,
Jehovah is mijn toeverlaat.

De tekst blijkt, lettend op de tijdsvervoeging, nogal verschillend te worden weergegeven. In het Nederlands komen we uiteenlopende varianten tegen.

Het is interessant om hier de grondtekst en transliteratie naast te leggen.

anié SJaacháv.tie waa-ieSJáanaah ikzelf ik ben gaan liggen en ik wil slapen gaan
heqieTSóotie ik ben wakker geworden
kié j.h.w.h jies.m.chéenie want Jehovah hij steunt mij

Het vers begint met het persoonlijk voornaamwoord **anié**, 'ik'. Die aanduiding is betekenisvol, want in het **SJaacháv.tie**, 'ik ben gaan liggen', is ook al de eerste persoon enkelvoud gegeven. Het is dus dubbelop en dient vooral als extra nadruk of om een verschuiving in de redenering aan te geven.

Buber/Rosenzweig accentueren dit aspect duidelijk ('Ich, hinlegte ich mich'), de eerste NW-vertaling vertaalt het expliciet ('Wat mij betreft, ...'), TLVG isoleert het 'ik' op een iets andere manier (door het te laten volgen door het tussenvoegsel 'intussen'); de meeste andere vertalingen laten dit aspect echter voor wat het is.

De eerste werkwoordsvorm, **SJaacháv.tie**, is een perfectum, een voltooide tijd. Anders dan in het Nederlands kent het Hebreeuws niet expliciet een verleden, tegenwoordige of toekomstige tijd; de belangrijkste tweedeling is onvoltooide en voltooide tijd. Ieder van die twee vormen kan, al naar gelang de context aangeeft, worden begrepen als een gebeuren in het verleden, heden of toekomst. Dat zal de lezer als vanzelf concluderen vanuit de context. Het woord **SJaacháv.tie** kan dus worden vertaald met: 'ik was gaan liggen', 'ik ben gaan liggen' of 'ik zal zijn gaan liggen'. Ook zou het voltooide aspect kunnen worden weergegeven door een gewone verleden tijd, 'ik ging slapen' – dat wordt in dit geval toch ook opgevat als iets voltooids.

Een bijzonder geval daarbij is de combinatie van een imperfectum en perfectum, gekoppeld met het voegwoord **w-**, een constructie die men **waw-consecutivum** noemt. Hier is dat de combinatie **SJaacháv.tie waa-ieSJáanaah**. Na het perfectum **SJaacháv.tie** volgt het voegwoord met het imperfectum, **waa-ieSJáanaah**. Over deze taalkundige vorm zijn verschillende opvattingen. Het voert te ver om daar nu gedetailleerd op in te gaan, maar zoals het hier voorkomt is het te beschouwen als een soort verteltrant. Hier is dat ook nog eens in een heel logische volgorde.

Ook de derde werkwoordsvorm is weer een perfectum: **heqieTSóotie**, 'ik was wakker geworden', 'ik ben wakker geworden', of 'ik zal wakker zijn geworden'. 'Ik werd wakker' zou ook kunnen. Dit derde werkwoord maakt wel dat dit hele zinsdeel toch als een voltooid gebeuren moet worden beschouwd.

Het tweede deel van het vers begint met het woordje **kié**, 'want'. Dat woordje kan worden weggelaten als het redegevende aspect al in de tekst ligt opgesloten – dat zou hier dus kunnen en een aantal vertalingen doen dat ook.

Het werkwoord **jies.m.chéenie**, ‘hij steunt mij’, is een imperfectum, onvoltooid. Hiermee wordt de goddelijke ondersteuning als een voortdurend gegeven beschreven. De genoemde vertalingen beschouwend wordt hier echter nogal vrij mee omgegaan.

- Een aantal vertalingen zien een onvoltooide tijd van, zoals de Soncino- en de Willibrord-vertaling, de NBV, de NIV en de herziene NW.
- Een paar vertalingen plaatsen het in de toekomst: de vertaling van Gerhardt/van der Zeyde en de NW-vertaling. Deze vertalingen roepen de gedachte op dat David hier de zekerheid verwoordt dat hij de avond van die dag (en ook later) rustig kan gaan slapen in het volste vertrouwen de volgende ochtend weer rustig op te staan.
- Weer andere handhaven het voltooide aspect.

Een en ander heeft natuurlijk te maken met de vrijheid die een vertaler zichzelf toestaat, en met de vraag hoe men de context interpreteert.

Vertalingen die nauwkeurig de grondtekst willen volgen staan voor diezelfde vraag bij het weergeven van de voltooide werkwoordsvormen – dat is in feite de vraag waar het hier over gaat. Zoals gezegd kunnen ook de voltooide vormen in het verleden, het heden of in de toekomst worden gedacht.

Concreet gezegd komt het erop neer hoe men de uitspraak opvat gezien de omsingeling die in vers 7 wordt beschreven. De voetnoot bij de Soncino-vertaling vat het als volgt samen:

The knowledge that he had God as a shield made it possible for him to sleep at night, when the danger of sudden attack was greatest.

Een dergelijke omsingeling zou menselijkerwijs gesproken zorgen voor grotendeels doorwaakte nachten in een heel onrustige situatie; maar nu voor hem dus niet.

Dan is het interpretatiedilemma dus het volgende:

- a) Of David zegt in deze omsingeling in feite: “Ik ben niet bang, ik heb het volste vertrouwen in Gods bescherming. Ik *zal* gewoon gaan liggen en slapen en *zal* morgen beslist weer gewoon op kunnen staan.” Dat zou natuurlijk kunnen, David zou hier zijn eigen vertrouwen bovendien als model geven voor anderen.
- b) Hij zou ook hebben kunnen zeggen: “Ik ben niet bang, ik heb het volste vertrouwen in Gods bescherming. En dat God inderdaad beschermt, blijkt toch wel! Zie maar: ik ben gaan liggen en sloop, en ik ben ook weer opgestaan! Dankzij Gods bescherming.” Dat zou ook heel goed kunnen. Hier zou niet alleen het vertrouwen van David zijn getoond, maar zou ook de goddelijke bescherming bewezen zijn, en wordt meer de eer aan God gegeven. Deze tekst is sterker.

In geval a) zou men zich nog kunnen afvragen hoe het nu is afgelopen, of het vertrouwen in de praktijk is bevestigd? In het andere geval is dat bewijs al geleverd. Die overweging heeft een rol gespeeld bij de TLVG-vertaling. Om dat als bewijs nog iets sterker te maken zijn de woordjes 'rustig' en 'als gewoonlijk' toegevoegd. Zo zou men het wellicht zeggen als men, terwijl alle ogen gericht zijn op de spreker, de medestrijders en lotgenoten vertrouwen wil geven om ook kalm en rustig te blijven en ook op God te vertrouwen.

Friedrich Baethgen schrijft in *Handkommentar zum Alten Testament – die Psalmen* het volgende:

Die historischen Tempora sprechen die Erfahrung aus, die der Sänger eben gemacht hat; er hat von Feinden umgeben die Nacht sicher zugebracht; das Imperf. **jies.m.chéenie** dagegen drückt die dauernde Ursache seiner Sicherheit aus.

Tot slot nog een kleine observatie: een aantal vertalingen geven als een eigen opschrift aan dat het om een morgenlied zou gaan (als uiting van een zojuist opgedane ervaring), in het joodse gebedenboek staat het daarentegen gerangschikt als een avondgebed (wellicht als geruststelling aan anderen om zijn voorbeeld te volgen).

Voor het laatst bijgewerkt: 3 mei 2019